

INTA METUZĀLE

TALSU

dendroloģiskais
parks

INTA METUZĀLE

**TALSU
DENDROLOĢISKAIS
PARKS**

UDK 821
Met 260

Zigurda Kalmaņa makets

Attēli no Intas Metuzāles albuma un
Imanta Tamsona seno Talsu pastkaršu kolekcijas

ISBN 978-9934-513-16-9

© Inta Metuzāle, teksts

© Biedrības "A.Pelēča lasītava" izdevums, 2015

Ievada vietā

Vēstures interesenti, dārzkopji un topošie dendrologi saņem jaunu grāmatu – monogrāfiju par Talsu pilsētas dendroloģisko parku.

Viena no Talsu skaistākajām vietām veidojusies un augusi vairāku gadsimtu garumā, lai mēs par to varētu priecāties arī šodien.

Par parka veidošanas sākumposmu, attīstību 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā izziņas materiālu ir maz. Tā kā Latvijas brīvvalsts pirmajā periodā un arī vēlāk Oktes Firksa namā Talsos darbojās vidusskola un ģimnāzija, tad jāpieņem, ka parku kopa un apsaimniekoja salīdzinoši nopietni.

Plašs, sistemātisks parka sakārtošanas un pārveides darbs aizsākās 1970. gados. Tas bija pietiekami sarežģīts gan finansiāli, gan organizatoriski. Arī šobrīd nav juridiski atrisināts jautājums par parka piederību konkrētam valdītājam.

Profesionālā daiļdārzniece Inta Metuzāle grāmatā sakārtojusi pilnu parkā sastopamo koku un krūmu sugu aprakstu ar nosaukumiem latviešu un

latīņu valodās. Dārznieces darbības laiks Talsu pilsētas apstādījumu kopšanā un labiekārtošanā papildināts ar pašas fotogrāfijām un senu Talsu pastkaršu attēliem no novadpētnieku kolekcijām. Grāmata ir arī autores paldies cilvēkiem, kuru darbs veidojis skaistus akcentus Talsu ainavā.

Daiļdārznieces veikums ne vienmēr atbilstoši novērtēts, bet tādēļ līdz pat šim brīdim nav mazinājusies viņas aizrautība un atbildības sajūta, nežēlojot darba vai brīvdienu stundas, nesavtīgu materiālo ieguldījumu optimāli iespējamā ainaviskā rezultāta sasniegšanai.

Arī turpmāk Talsu dendroloģiskā parka un pilsētas apstādījumu kopējiem, ainavā ienākot aizvien jaunām kultūras aktivitātēm, netrūks pienākumu un atbildības. Gan Intas Metuzāles darba turpinātājiem, gan Talsu pilsētas un novada vadītājiem šī monogrāfija noderēs skaidrākam skatam uz nebūt ne vienkāršajām daiļdārznieka un dendrologa profesijām

Māris Grīnvalds
Talsos, 2015. gada jūnijā.

Saturs:	lpp
1. Talsu dendroloģiskais parks	9
2. Parka rekonstrukcijas projekts	22
3. Parka rekonstrukcija	43
4. Rekonstrukcijas darbi parka vecajā daļā	48
5. Kokaugu stādīšana	51
6. Cīņa ar zagļiem un postītājiem	71
7. Akmeņdārzs	78
8. Lapu grābšana	106
9. Zāles pļaušana	110
10. Neveiksmīgās aktivitātes un skolas salidojums	115
11. Tūju dzīvžoga stādīšana gar sporta laukumu	122
12. Muzeja apkārtnes labiekārtošana	131
13. Lielie darbi parkā 1995. gadā	140
14. Mēģinājums ierīkot vasaras atpūtas novietni	148
15. Parka kopšanas darbi 2004. gadā	153
16. Stādījumu sakārtošana aiz diķa	155
17. Neizdošanās ar „biznesa” plānu	158
18. Lielā vētra	161
19. 2005. gada rudens darbi parkā	170
20. 2006. gada darbi parkā	175
21. Sēklu vākšana un tīrīšana	183
22. Parka celiņi	186
23. “Talsu saulītes” izveidošana zālienā	189
24. Notikums ar akmeņiem	195
25. 2009. gads parkā	199

26. Kas notika parkā no 2010.–2014. gadam	202
27. Lielā talka 2013. gada pavasarī	213
28. Veiksmīgais 2013. gada augusts	215
29. Dendroloģiskajā parkā iestādītie kokaugi	221
30. Nav iestādīti, stādīti un iznīkuši, pārstādīti	274
31. Aktivitātes pilsētas apstādījumos	296
32. Ritas Pelēces dārzs	299
33. Pēcvārds	334
34. Izmantotā literatūra	337

TALSU DENDROLOĢISKAIS PARKS PIRMS REKONSTRUKCIJAS

Talsu dendroloģiskā parka veidošana sāka 19. gs beigās, kad Oktes barons Fridrihs fon Firkss ap jaunuzcelto namu izveidoja ainavisku parku. Diemžēl parka plāns nav saglabājies. Stāsta, ka pie ēkas galvenās ieejas bijuši nelieli regulāri stādījumi, bet dienvidaustrumu pusē sakņu un augļu dārzs. Tā vidū redzams neliels, līdzens laukums, kur, iespējams, atradusies kāda ēka, vai vēlāk tas izveidots citiem nolūkiem.

Sens Talsu attēls ar Oktes pili - *Villa Hohheim* un parku.

Parka reljefs paugurains ar zemākajā vietā iekārtotu dīķi. Parks bagāts vietējām un eksotu sugām. Liela daļa no tām iegūta Kristiāna Vilhelma Šoha (C. W. Schoch) kokaudzētavā pie Rīgas.

Augļu dārzu ietver liepu aleja. Dārza vidusdaļā, visaugstākajā vietā iestādīts divrindu ozolu aplis, kura vidū trīs nokaru oši *Fraxinus excelsior* „Pendula”, kas vairs nav saglabājušies, jo koki nokaltuši.

Oktes pils no Saules ielas malas ar parka stādījumiem ap 1900.g.

Firkusu celtajā (1888.–1892.g.) namā 1923. gadā iekārtojās Valsts Talsu vidusskola (no 1929.g. ģimnāzija), iegūstot apsaimniekošanā arī parku un blakus esošo augļu dārzu. Pēc gada skolai piešķīra zemi arī sporta laukuma izveidošanai.

Parka ieeja Saules un F. Mīlenbaha ielas stūrī un Talsu ģimnāzijas sporta laukuma iekārtošanas darbi.

Rajona dziesmu svētki sporta laukumā 1940. gadu beigās.

Tā izbūve ievilkās vairākus gadus, jo pauguru norakšanu un laukuma nolīdzināšanu veica ar rokām. Galvenais darba spēks bijuši skolēni. Laukuma dienvidu malā 1926. gadā, vēlāk arī austrumu pusē, iestādīja egļu dzīvžogu.

Visapkārt parkam un ābeļdārzam auga cirpts vilkābeļu dzīvžogs. Tā fragmenti saglabājušies līdz mūsdienām. Toreiz vilkābeļu dzīvžogam papildus bijis arī dzeloņstieplu žogs. Saules iela bijusi nebruģēta ar dēļu trotuāru parka pretējā pusē.

Tas varēja būt ap 1930. gadu, kad Tīcs Dzin-tarkalns raksta: „*Gar Nurmuižas ceļu (K. Mīlenba-ha iela IM) vidusskolas parkam ierīko pamatīgu sētu ar betona stabiem un karbolinētām (antisep-*

tikas veids) koka daļām. Ceļa pusē ietaisa platu trotuāru kājniekiem. Līdz šim te bija grāvis, dzīvžogu sēta ar dzeloņstieplēm priekšā. Tas viss vēl no barona laikiem.”

Rīgas (Mīlenbaha) iela gar dendroloģisko parku 1920. gados.

Rudeņos ražu no augļu dārza pārdeva izolē, bet ienākumus ieskaitīja skolai.

Toreiz Saules un Mīlenbaha ielu krustojums bija daudz šaurāks kā tagad. Ja pareizi atceros, tūliņ aiz vārtiem auga liela goba, aiz tās Reitenbaha kļava – *Acer platanoides „Reitenbachii”*. Bet, attīstoties autotransporta kustībai, vispirms iznīca goba, tad nokalta arī kļava, neizturot nepārtraukto zemes tricināšanu pie saknēm, kā arī lielās sāls